

Afetlerde Yaşlı, Engelli ve Kronik Hastalarla Sosyal Hizmet

Sinan BALCI¹

Meral ÖZTÜRK²

GİRİŞ

Dünyada deprem sel, heyelan, kuraklık gibi doğal afetler yanında savaş, terör saldırıları, çevre kirliliği gibi insan kaynaklı afetler de sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Günümüzde çeşitlenen afetler insanlar açısından ağır sonuçlar doğurmaktadır (Çakır ve Atalay, 2020; Tonak ve Kitiş, 2020). Türkiye hem doğal hem de insan kaynaklı afetlerin sık yaşandığı ülkeler arasında olup ülke nüfusunun %23'ünün doğrudan afetlere maruz kaldığı, % 61'i afetler konusunda endişeli olduğu tespit edilmiştir (www.afad.gov.tr, 2014).

Afetler, toplumun tüm kesimlerini etkileyen bir durum olsa da özellikle çocuk, yaşlı, engelli ve kronik hastalar gibi özel gereksinimli gruplar afetlerin oluşturduğu olumsuzluklara daha fazla maruz kalabilmektedir (Eldar, 1992: 355). Kişilerin yaşları, sağlık durumları, engellilik halleri gibi özellikleri onları daha hassas hale getirmekte (Çakmak vd., 2018: 93; Tezel, 2015), afete karşı dirençlilik düzeylerini düşürmektedir. Yapılan bir araştırmada özel gereksinimli grupta yer alanların afetlerde ölüm oranlarının diğerlerine kıyasla 4 kat fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yaşlı, engelli ve kronik

¹ Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, sinanbalci@bayburt.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1155-4696

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mrozturk@cumhuriyet.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7570-5361

KAYNAKLAR

- Aktaş, A. M. (2003). Kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesi. *Kriz Dergisi*, 11(3), 37-44.
- Akyıldız, N. A., Gürboğa Ş. ve Gürboğa, C. (2018). Yaşlı afetzedelerin geçici barınma ihtiyaçlarının karşılanması üzerine örnek bir çalışma: Kahramanmaraş-Elbistan prefabrik huzurevi kompleksi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(41), 85-99.
- Atalay A. G. ve Çakır, Ö. (2021). Kronik hastalığa sahip bireylerin afetlerde zarar görebilirliği. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6(2), 243-261.
- Afet ve Acil Durum Başkanlığı (2014). *Türkiye afet farkındalığı ve afetlere hazırlık araştırması*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3923/xfiles/turkiye-afet-farkindaligi-ve-afetlere-hazirlik-arastirmasi_-2014-edited.pdf adresinden 15 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Afet ve Acil Durum Başkanlığı (2022). *AFAD ekipleri hasta, yaşlı ve engellilere eğitimi veriyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/afad-ekipleri-hasta-yasli-ve-engellilere-afet-egitimi-ve-riyor/2736645> adresinden 19 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2015). *Van-Erciş depremleri sonrası yürütülen psikososyal destek programlarının değerlendirilmesi*. <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/goc-afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/van-ercis-depremleri-sonrasi-yu-ru-tu-len-psikososyal-destek-programlarinin-deg-erlendirilmesi.pdf>. adresinden 27 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2022). *Afet ve acil durumlarda psikososyal destek*. <https://www.aile.gov.tr/sss/afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/> adresinden 1 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Al-rousan, T., Rubenstein, L. M. Ve Wallace, R. B. (2014). Preparedness for natural disasters among older us adults: a nationwide survey. *American Public Health Association*, 104(3), 506-511.
- Balcı, S. (2019). Engellilerin sosyal dışlanma algılarının bazı sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 14, 59-79.
- Barusch, A. S. (2011). Disaster, vulnerability, and older adults: Toward a social work response. *Journal of Gerontological Social Work*, 54(4), 347-350.
- Bayraktar, Ö. ve Yılmaz Dal, Ü. (2018). Afetlerde yaşlıların incinebilirliği: Sistematik derleme. *Turkish Journal of Geriatrics*, 21(3), 467-482.
- Baylor Colloge of Medicine. (2015). *Recommendations for best practices in the management of elderly disaster victims*. <https://www.bcm.edu/pdf/bestpractices.pdf> adresinden 13 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Benson, W. (2017). *Disaster planning tips for older adults and their families* https://www.cdc.gov/aging/pdf/disaster_planning_tips.pdf adresinden 5 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler (2021). *Yaşlı bireyler*. <https://www.unhcr.org/tr/yasli-bireyler> adresinden 21 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Brown, D., Young S., Engelgau M. ve Mensah G. (2008). Evidence-based approach for disaster preparedness authorities to inform the contents of repositories for prescription medications for chronic disease management and control. *Prehosp Disaster Medicine*, 23(5), 447-457
- Çakır, Ö. ve Atalay, G. (2020). Afetlerde özel gereksinimli grup olarak yaşlılar. *Dirençlilik Dergisi*, 4(1), 169-186.
- Çakmak, H., Ocaktan, M. E., Akdur, R. (2018). Doğal afetler, eşitsizlikler ve sağlık sonuçları. A. Akın (Ed.), *Eşitsizlikler ve sağlık sonuçları*. (1. Baskı, s. 88-94) içinde. Türkiye Klinikleri.
- Eldar, R. (1992). The needs of elderly persons in natural disasters: Observations and recommendations. *Disasters*, 16(4), 355-358.

- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2022). *Engelli ve Yaşlı İstatistikleri Bülteni*. https://www.aile.gov.tr/media/129312/eyhgm_istatistik_bulteni_aralik_22.pdf adresinden 18 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2020). *Yaşlı nüfus istatistiği*. https://www.aile.gov.tr/media/89041/yasli_nufus_istatistik_bulteni.pdf adresinden 12 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Engelliler Hakkında Kanun. (2005). 25868 Sayılı Resmi Gazete, 9463-9468.
- Engelsiz Yaşam Derneği. Sayılarla Dünyada ve Türkiye'de engellilik (Tarih yok) <https://ey-der.com/ana-sayfa/turkiye-ve-dunyada-engelliler/> adresinden 15 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Eser B. ve Küçük Aksu S. (2021). Yaşlanan nüfus, sorunlar ve politikalar: Türkiye için bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 541-556.
- Hemingway, L. ve Priestley, M. (2014). Natural hazards, human vulnerability and disabling societies: A disaster for disabled people? *Review of Disability Studies*, 2, 57-67.
- İnce, C. (2020). Afetlerde sosyal savunmasız bir grup olarak yaşlılar: Covid-19 örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 184-198.
- İştar Işıklı, E. (2023). Afet sonrasında risk grupları için destekler. <https://setav.org/assets/uploads/2023/03/P360.pdf> adresinden 24 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Jia, Z., Tian, W., Liu, W., Cao, Y., Yan, J., & Shun, Z. (2010). Are the elderly more vulnerable to psychological impact of natural disaster? A population-based survey of adult survivors of the 2008 Sichuan earthquake. *BMC Public Health*, 10(1). doi:10.1186/1471-2458-10-172
- Liu vd. (2006). Epidemiologic study of posttraumatic stress disorder in flood victims in Hunan China. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 51(6), 350-354.
- Mandıracıoğlu, A. (2010). Dünya ve Türkiye'de yaşlıların demografik özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, 49(3), 39-45.
- Okay, N. ve Ebru, İ. (2019). Kırılgan kapasite geliştirmeye. *Dirençlilik Dergisi*, 3(1), 85-99.
- Pakjouei, S., Aryankhesal, A., Kamali, M. ve Seyedin, S. H. (2018). Experience of people with physical disability: mobility needs during earthquakes. *Journal of Education and Health Promotion*, 7(80).
- Pekovic, V., Seff, L. ve Rothman, M.B. (2007). Planning for and responding to special needs of elders in natural disasters. *Generations*, 37-41.
- Stough, L. M. (2009). *The effects of disaster on the mental health of individuals with disabilities*. <https://oaktrust.library.tamu.edu/bitstream/handle/1969.1/153544/The%20effects%20of%20disaster%20on%20the%20mental%20health%20of%20individuals%20with%20disabilities.pdf?sequence=1> adresinden 22 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tezel, A. (2015). *Toplumda risk grupları (incinebilir gruplar)*. <http://acikders.ankara.edu.tr/> adresinden 18 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tezel, Z. (2018). Engellilerin yaşadığı sorunlar. E. Purutçuoğlu (Ed.), *Engellilik ve sosyal hizmet*. (ss. 41-32) içinde. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.
- Tonak, H. A. ve Kitiş, A. (2020). Deprem ve yangın afetlerinde engelli: Anlatımsal bir derleme. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 8(1), 77-84.
- TRT Haber (2023). *Yaşlı depremzedeler yani hayatlarına nasıl uyum sağlayacak?*. <https://www.trthaber.com/haber/yasam/yasli-depremzedeler-yeni-hayatlarına-nasil-uyum-saglayacak-752538.html> adresinden 13 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Türk, A. (2022). Deprem özelinde engelli bireylere duyarlı afet yönetimi modeli. *Afet ve Risk Dergisi* 5(1), 61-77.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Dünya nüfus günü*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=-Dunya-Nufus-Gunu-2022-45552> adresinden 19 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

- Türkiye Milli Paralimpik Komitesi (2023). *Engelliler için depremde ve sonrasında ne yapılmalı?*. <http://www.tmpk.org.tr/yazarimizdan/engelliler-icin-depremde-ve-sonrasinda-neler-yapilmali/> adresinden 18 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- UNİCEF (2015). *Van-Erciş depremleri değerlendirme raporu*. <https://www.unicef.org/turkiye/media/5471/file/VAN%20ERC%20C4%B0%20C5%9E%20Depremleri%20Sonras%C4%B1%20Y%C3%BCr%C3%BCt%C3%BClen%20Psikososyal%20Destek%20Programlar%C4%B1n%C4%B1n%20De%C4%9Ferlendirilmesi%202015.pdf>. adresinden 15 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1278-1287.